

Het Vuurpad: van verwilderd veld tot levend voedselbos

Tekst en foto's **Pim Martens** en **Aimée Paashuis**

Een voedselbos is geen gewoon bos en ook geen traditionele akker. Het is een door mensen ontworpen ecosysteem dat lijkt op een natuurlijk bos, maar dan vol met eetbare planten, struiken en bomen. Het bestaat uit meerdere lagen – van hoge bomen tot bodembedekkers – waarin alles samenwerkt zoals in de natuur. Denk aan fruitbomen, notenbomen, bessenstruiken, kruiden en eetbare bloemen. Alles groeit in harmonie, zonder kunstmest, gewasbescherming of intensieve bewerking. Zo'n systeem is veerkrachtig, trekt insecten en vogels aan, slaat CO₂ op en houdt water vast. Het is een duurzame manier van voedsel verbouwen én een ideale plek voor natuuronderwijs, buurtprojecten of gemeenschapsvorming.

Je eigen tempo volgen

We wisten al dat voedselbossen goed zijn voor de natuur. Maar wat we niet hadden verwacht, is hoeveel goed het ook voor onszelf doet. Sinds we aan ons eigen stukje grond zijn begonnen, merken we hoe lekker het voelt om buiten bezig te zijn en met de handen in de aarde te kijken hoe iets groeit. Een voedselbos draait niet alleen om oogsten, maar ook om leren. Je leert waar ons eten vandaan komt, je leert de planten en dieren (her)kennen, en je leert vooral je eigen tempo volgen. Alles groeit hier op zijn tijd, en dat doet iets met je. We eten verser. Het is alsof het bos niet alleen voedsel produceert, maar ook gezondheid, seizoen na seizoen.

Een helling vol mogelijkheden

Ons eigen avontuur begon niet op een leeg veld, maar op een helling van tweeduizend vierkante meter löss*, ingeklemd tussen landbouwgrond en een fruitboomgaard, vol brandnetels, acacia's, iepen en vlierstruiken. Een verwilderde strook waar je nauwelijks kon lopen tegenover het beschermde natuurgebied van de Juliana- en Koeberggroeve in Cadier en Keer, Zuid-Limburg (NL).

Dat verweesde stukje groen fascineerde ons al maanden. Tijdens een van onze eerste bezoeken zagen we een babyree slapen in het hoge gras, en toen waren we verkocht. In juni 2021 besloten we het te kopen. Ons plan: geen tweede moestuin, want we hadden al niet de tijd om onze moestuin in het moestuincomplex voldoende aandacht te geven. Wat we wel wilden, wisten we niet precies, maar het moest een plek worden waar mens én dier zich thuis zouden voelen. Dus begonnen we met kleine stappen: een paddenpoel, een uilenkast, en het idee van een voedselbos.

We noemden ons stukje land het Vuurpad, als ode aan de geelbuikvuurpad – een zeldzame amfibie die hier nog voorkomt. Het vuur staat voor energie en inspiratie, het pad voor onze gezamenlijke weg.

Ontwerpen met de natuur mee

De meeste voedselbossen starten op een leeg veld, maar bij ons was de natuur ons al voor. Dat maakte het ontwerp anders: we moesten inpassen in plaats van aanleggen. We begonnen met een eenvoudige schets, geïnspireerd op de vorm van een blad. In de praktijk was dat lastiger dan gedacht, maar dat bleek precies de charme.

We kaptten enkele bomen, maar lieten de grote walnoot, hazelaars en wat acacia's staan. We vulden aan met inheemse soorten zoals gele kornoelje, wilde appel en mispel, en voegden later ook niet-inheemse soorten toe zoals pawpaw en augurkboom.

En we konden het toch niet laten: waarom niet een stukje van het voedselbos gebruiken als moestuin? De eerste poging was een klassiek moestuintje tussen de bomen. Tomaten en pompoenen gingen enthousiast van start, maar de halfschaduw, de slakken en de droogte maakten er al snel een chaos van. De kroppen sla schoten door, de bonen bleven achter, en het verschil

tussen 'onkruid' en nuttige bodembedekkers was soms lastig te zien.

Een jaar later probeerden we het met verhoogde bakken. Dat werkte beter: meer overzicht, minder slakken, gezonde kruiden en bietjes. Maar het vroeg veel aandacht. Waar het voedselbos zichzelf redt, vroegen de bakken regelmatig water.

Langzaam leerden we om de moestuin meer te laten aansluiten bij het bos. De echte doorbraak kwam met robuuste, meerjarige planten: rabarber, aardperen, venkel, kardoer – ze kwamen gewoon terug. Nu begint de balans te komen. Een moestuin in een voedselbos? Het kan, maar het vergt wel een iets andere kijk op moestuinieren.

* Löss is een vruchtbare leemsoort. Het bestaat uit zeer fijne deeltjes: 60 tot 85 procent van de korrels is kleiner dan 0,63 mm.

Wijnen met de konijnen

Omdat we ook van wijn houden, besloten we een kleine wijngaard aan te leggen, als onderdeel van het bos. Niet vanzelfsprekend in een voedselbos. Eerst onderzochten we welke rassen hier zouden gedijen. De volgende uitdaging was: jonge druivenplanten in combinatie met de konijnen en reeën die over het Vuurpad lopen. En mocht het niet lukken, dachten we, dan drinken we gewoon een glas wijn mét de konijnen. Maar inmiddels hebben we de eerste oogst gehaald en staan in de kelder enkele liters wijn te rijpen.

Een plek vol leven

Zoals blijkt, is een voedselbos ontwerpen op papier één ding. Het inpassen in een bestaand bos is iets heel anders. Wat op tekening klopte, werkte soms niet echt. Maar gaandeweg groeide het ontwerp met ons mee. De paddenpoel, een moeshoek, een plukbloementuintje: het ontstond allemaal vanzelf. Waar eerst paden lagen, kwamen planten. Waar we bomen wilden, bleek er te veel schaduw te zijn. Zo werd ons voedselbos geen dogmatisch project, maar een levende samenwerking tussen ons en de natuur.

Op dit moment staan op het Vuurpad fruitbomen, bessenstruiken, kruiden en bloemen. De paddenpoel is opnieuw aangelegd door Natuurrijk Limburg, om zo nog meer tegemoet te komen aan de wensen van de geelbuikvuurpad. Er leeft van alles. Vooral rond de paddenpoel was het vaak een drukke bedoening. Zo hebben wilde zwijnen, marters, mensen, wasberen, dassen, bunzings, huiskatten, merels, lijsters, ratten, muizen, konijnen, putters, vinken – en nog veel meer dieren – voor de lens van onze wildcamera geposeerd.

De grootste les die we leerden, is dat een voedselbos tijd nodig heeft. Het laat zich niet afdwingen, het groeit in zijn eigen tempo. Planten, snoeien, bijsturen – en vooral leren van wat de natuur zelf aangeeft. We hebben inmiddels al heel wat meegemaakt: periodes van droogte waarin de jonge aanplant het zwaar had, een slakkenplaag die de groenten en druiven te pakken kreeg, zwijnen die 's nachts door het Vuurpad scharrelden en zelfs een das die nieuwsgierig de grond rond de druivenstokken open woelde. En eerlijk is eerlijk: we oogsten nog lang niet genoeg om er echt van te eten.

Ons voedselbos is nog jong en past in geen enkel hokje. Het is geen klassieke wijngaard, geen moestuin, geen bos. Sommigen zouden het zelfs geen voedselbos noemen. Eigenlijk is het een mix van alles: een voedselmoesboswijngaard. Nieuwe aanplant gebeurt op gevoel. Soms mislukt iets, soms verschijnt iets onverwachts. En dat is goed. Want de natuur heeft haar eigen logica.

